

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

УДК 347.7

DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-3-5>

Поліщук Р. М.,

доктор філософії, докторант

Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого

Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад

«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

РОЛЬ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ ТА ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ З ПИТАНЬ БАНКРУТСТВА ЯК РЕГУЛЯТОРІВ ЗАХИСТУ ПРИВАТНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО ІНТЕРЕСІВ У ПРОЦЕДУРАХ БАНКРУТСТВА ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

THE ROLE OF THE COMMERCIAL COURT AND THE STATE BANKRUPTCY AUTHORITY AS REGULATORS OF THE PROTECTION OF PRIVATE AND PUBLIC INTERESTS IN THE BANKRUPTCY PROCEDURES OF LIMITED LIABILITY COMPANIES

У статті досліджено поняття приватного та публічного інтересу у банкрутстві товариств з обмеженою відповідальністю. Встановлено, що загальнодержавні інтереси хоч і не завжди співпадають із приватними інтересами, проте тісно переплітаються між собою, знаходячи свій прояв один в одному. Публічний інтерес полягає у забезпеченні відновлення платоспроможності товариств з обмеженою відповідальністю, частка держави у яких більше 50-ти відсотків, у кредиторів – органах державної влади, які заінтересовані у погашенні своїх вимог за рахунок реалізації майна банкрутів за найвищою ціною у найкоротші строки, тощо. Вплив державного органу з питань банкрутства та господарського суду проявляється у реалізації їх організаційних, управлінських та контролюючих функцій. Дані органи покликані забезпечити стабільність та розвиток в економічній, соціальних та політичній сферах життя суспільства, з одного боку, з іншого – забезпечити реалізацію дієвих механізмів відновлення платоспроможності товариств з обмеженою відповідальністю, погашення вимог кредиторів – суб'єктів приватного та публічного права у ліквідаційній процедурі. Надважливим завданням органів державної влади є виявлення та запобігання фіктивного банкрутства, приховування банкрутства та умисного доведення до банкрутства товариств з обмеженою відповідальністю, накладення санкцій та покарання за це винних осіб у встановленому законом порядку. Пошук компромісу між публічним та приватним інтересами та їх співставлення покладено передусім на господарський суд, який здійснюючи правосуддя, відіграє ключову роль у процедурах банкрутства. Організаційна та контролююча функції Міністерства юстиції України полягає у здійсненні нагляду, передусім, за діяльністю призначених судами арбітражними керуючими, забезпечення фахового супроводження процедур санації, ліквідації та розпорядження майном товариств з обмеженою відповідальністю. Інститути солідарної та субсидіарної відповідальності реалізуються господарським судом через накладення санкцій на третіх осіб, які винні у доведенні до банкрутства господарських товариств, порушення вимог закону щодо обов'язкового звернення боржників із заявами про відкриття провадження у справах про банкрутство у випадках встановлених законом.

Ключові слова: державний орган з питань банкрутства, господарський суд, публічний інтерес, приватний інтерес, банкрутство, товариство з обмеженою відповідальністю.

The article examines the concept of private and public interest in the bankruptcy of limited liability companies. It was established that national interests, although they do not always coincide with private interests, are closely intertwined, finding their manifestation in each other. The public interest consists in ensuring the restoration of the solvency of limited liability companies, in which the state's share is more than 50 percent, in creditors – state authorities, which are interested in repaying their claims at the expense of the sale of the bankrupt's property at the highest price in the shortest possible time, etc. The influence of the state body on bankruptcy and commercial court is manifested in the implementation of their organizational, management and control functions. These bodies are designed to ensure stability and development

in the economic, social and political spheres of society, on the one hand, and on the other hand, to ensure the implementation of effective mechanisms for restoring the solvency of limited liability companies, repayment of claims of creditors – subjects of private and public law in the liquidation procedure. The most important task of the state authorities is to detect and prevent fictitious bankruptcy, concealment of bankruptcy and intentional bankruptcy of limited liability companies, imposing sanctions and punishing the guilty persons in accordance with the procedure established by law. The search for a compromise between public and private interests and their comparison is entrusted primarily to the commercial court, which, while administering justice, plays a key role in bankruptcy procedures. The organizational and controlling functions of the Ministry of Justice of Ukraine consist in supervising, first of all, the activities of court-appointed arbitration managers, providing professional support for rehabilitation procedures, liquidation and disposal of property of limited liability companies. The institutions of joint and subsidiary liability are implemented by the commercial court through the imposition of sanctions on third parties who are guilty of bringing business companies to bankruptcy, violating the requirements of the law regarding the obligatory application of debtors with statements to open bankruptcy proceedings in cases established by law.

Key words: *state body on bankruptcy, commercial court, public interest, private interest, bankruptcy, limited liability company.*

Постановка проблеми. Станом на сьогоднішній день в Україні доля банкрутств товариств з обмеженою відповідальністю є досить великою, адже переважна більшість підприємців здійснює свою господарську діяльність через відповідну організаційну форму, що пов'язане з небажанням учасників неспроможних товариств відповідати за зобов'язаннями перед кредиторами всім своїм майном. Забезпечення приватного та публічного інтересів у процедурах банкрутства товариств є ключовим завданням господарського суду та державного органу з питань банкрутства задля підтримання стабільності та сталого розвитку соціального, економічного, політичного життя суспільства, допомоги товариствам у виході зі скрутного матеріального становища шляхом відновлення їх платоспроможності, створення умов для якнайшвидшого пропорційного та справедливого виконання (погашення) боржниками (банкрутами) своїх зобов'язань перед кредиторами. Здійснення відповідних дискреційних повноважень органами державної влади здійснюється за рахунок реалізації контролюючої, організаційної, управлінської функцій у досудових та судових процедурах банкрутства товариств з обмеженою відповідальністю. Міністерство юстиції України та господарський суд покликані забезпечити усунення порушень, зловживання правом учасниками провадження у справах про банкрутство, створювати умови для ефективного їх застосування до суб'єктів господарювання – боржників. Дії учасників судових проваджень мають бути керованими та впорядкованими задля реалізації мети, яка лежить в основі Кодексу Укра-

їни з процедур банкрутства. Господарський суд та державний орган з питань банкрутства зобов'язані захищати, як приватні, так і публічні права та інтереси, не звужуючи їх, уникати ситуації переваги один перед одним, тим самим досягаючи балансу та паритету.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вітчизняних науковців, які досліджували окремі питання ролі господарського суду та державного органу з питань банкрутства як регуляторів захисту приватного та публічного інтересів у банкрутстві є: В.С. Балух, В.Т. Білоус, І.А. Бутирська, І.О. Вечірко, В.В. Джуль, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, О.О. Кузьменко, О.А. Латинін, Н.А. Нечай, Б.М. Поляков, Н.Ю. Пришва, Я.Г. Рябцева, Л.В. Трофімова, О.В. Щербанюк, та інші. Разом з тим, дослідженню даних питань під час провадження у справі про банкрутство товариств з обмеженою відповідальністю належна увага не приділялась.

Мета дослідження. Дослідити систему регулювання банкрутства товариств з обмеженою відповідальністю, роль господарського суду та державного органу з питань банкрутства у цьому механізмі шляхом аналізу положень законодавчих актів, наукових праць вчених та судової практики, запропонувати шляхи удосконалення зазначеної системи через внесення змін у нормативно-правові акти інституту неспроможності. Це сприятиме в удосконаленні чинного законодавства про банкрутство шляхом підвищення ефективності механізму реалізації господарським судом та державного органу з питань банкрутства покладених на них завдань задля захисту приватного та

публічного інтересу у судових та позасудових процедурах.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що на відміну від норм інших законів, зокрема, Цивільного кодексу, Господарського кодексу, Господарського і Цивільного процесуальних кодексів, в яких закріплено принцип рівності сторін та в процесі розглядаються приватні інтереси відповідача-боржника і позивача-кредитора, як окремих осіб, законодавство про банкрутство має інші принципи. А саме: конфлікт інтересів; підпорядкування приватного інтересу більшості, тобто пріоритет загального інтересу над приватним; заміна неефективного власника на ефективного; задоволення грошових вимог кредиторів тільки в рамках процедури банкрутства та ін. Тобто в банкрутному законодавстві загальний інтерес переважає над приватним. Інститут банкрутства покликаний спрацювати тоді, коли норми інших інститутів цивільного права не можуть забезпечити вирішення сформованої проблеми – неплатоспроможності боржника, оскільки вони розраховані на приватний інтерес. Отже, інститут банкрутства вступає в дію, якщо інші інститути цивільного права припиняють свою дію стосовно боржника [1].

О.А. Латинін зазначає, що вплив держави на процедуру банкрутства може бути прямим або опосередкованим. Прямий вплив полягає у прийнятті нормативно-правових актів, які регулюють відносини неспроможності, а опосередковано держава приймає участь у справі про банкрутство через учасників, які представляють публічні інтереси. На його думку основною метою законодавства, яке регулює неспроможність суб'єктів господарювання, забезпечення стабільного економічного зростання і стійкості економічної системи [2].

Держава не може напряму приймати участь у справі про банкрутство, у зв'язку з чим вона задовольняє публічні інтереси через свої представницькі органи [3].

Таким чином, публічний інтерес у процедурах банкрутства товариств з обмеженою відповідальністю передусім пов'язаний з інтересами держави та суспільства, полягає у запобіганні банкрутству суб'єктів господарювання, здійсненні впливу через прийняття нормативно-правових актів та участі державних органів

у судових та позасудових процедурах з метою підтримання стійкості як вітчизняної економічної, так і соціальної систем. Приватний інтерес, у свою чергу, полягає у відновленні платоспроможності товариств з обмеженою відповідальністю – боржників або реалізації майна банкрутів у ліквідаційній процедурі з метою максимального задоволення вимог кредиторів у найкоротші строки. В цьому випадку приватний і публічний інтереси співпадають, адже кредиторами товариств можуть бути і державні органи, і суб'єкти господарювання, частка у яких належить державі.

Варто відзначити, що публічний інтерес захищається органами державної влади, зокрема, Пенсійним фондом України, фондами соціального страхування, Державною податковою службою України, які у багатьох випадках є кредиторами боржників – товариств з обмеженою відповідальністю.

При цьому, дані органи мають привілейоване становище у процедурах банкрутства, адже їх вимоги у відповідності до положень ст. 64 Кодексу України з процедур банкрутства задовольняються у перші черги: вимоги щодо виплати заборгованості з оплати за виконані роботи та/або надані послуги, а також інші кошти, належні гіг-спеціалістам за гіг-контрактами, укладеними згідно із Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», та нараховані на ці суми страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, у тому числі відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі; соціальні виплати у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності за рахунок коштів підприємства тощо), а також вихідна допомога, належна працівникам у зв'язку з припиненням трудових відносин, та нараховані на ці суми страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, у тому числі відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі; вимоги щодо виплати заборгованості із компенсації збитків, завданих Державному бюджету України внаслідок виконання рішень Європейського суду з прав людини, постановлених проти України; вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян,

шляхом капіталізації у ліквідаційній процедурі відповідних платежів, у тому числі до Фонду соціального страхування України за громадян, які застраховані в цьому фонді, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, зобов'язань із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, крім вимог, задоволених позачергово, з повернення невикористаних коштів Фонду соціального страхування України, а також вимоги громадян – довіритель (вкладників) довірчих товариств або інших суб'єктів підприємницької діяльності, які залучали майно (кошти) довіритель (вкладників); вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів); вимоги центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління державним резервом [4].

Аналогічні преференції стосуються і не включення у ліквідаційну масу згідно із частиною восьмою статті 62 Кодексу України з процедур банкрутства, зокрема, товариств з обмеженою відповідальністю державного майна, яке не увійшло до статутного капіталу господарського товариства у процесі приватизації (корпоратизації) та перебуває на балансі банкрута.

Статтею першою Кодексу України з процедур банкрутства визначено, що учасники у справі про банкрутство (неплатоспроможність) – сторони, арбітражний керуючий, державний орган з питань банкрутства, інші учасники справи про банкрутство, щодо прав або обов'язків яких існує спір, а також у випадках, передбачених цим Кодексом, Фонд державного майна України, Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника [4].

У даній нормі встановлено державний орган з питань банкрутства учасником у справі про банкрутство товариств з обмеженою відповідальністю.

Відповідно до статті третьої Кодексу України з процедур банкрутства державний орган з питань банкрутства сприяє створенню організаційних, економічних, інших умов, необхідних для реалізації процедур відновлення пла-

тоспроможності боржника або визнання його банкрутом, у тому числі процедур банкрутства державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі; організовує систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих; встановлює вимоги для отримання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого; формує та веде Єдиний реєстр арбітражних керуючих України, Єдиний реєстр боржників, відносно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), що є складовими частинами автоматизованої системи «Банкрутство та неплатоспроможність», і встановлює порядок подання відомостей (інформації), необхідних для ведення зазначених реєстрів; встановлює порядок здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих, перевірки організації їх роботи, дотримання ними вимог законодавства з питань банкрутства; встановлює порядок проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання щодо наявності ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства і організовує проведення такого аналізу при відкритті провадження у справах про банкрутство державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі; визначає та затверджує примірну форму плану санації, реструктуризації; складає на запити суду, прокуратури або іншого уповноваженого органу висновки про наявність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства; розробляє та затверджує типові документи щодо проведення процедур банкрутства, методичні рекомендації; визначає вимоги до форми та порядку ведення реєстру вимог кредиторів; здійснює інші передбачені законом повноваження [4].

Мін'юст є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань банкрутства, а також є державним органом з питань банкрутства. Міжрегіональні

управління підпорядковуються Міністерству юстиції України та є його територіальними органами. Одним з основних завдань міжрегіональних управлінь є реалізація державної політики з питань банкрутства. Міжрегіональне управління відповідно до покладеного на нього завдання бере участь за дорученням Мін'юсту у справі про банкрутство і користується процесуальними правами та несе процесуальні обов'язки учасника у справі про банкрутство [5].

Згідно із абзацом третім пункту 1 Положення про Міністерство юстиції України, Мін'юст є державним органом з питань банкрутства [6].

До повноважень державного органу з питань банкрутства, окрім тих, що передбачені Кодексом України з процедур банкрутства, також відноситься контроль за діяльністю арбітражних керуючих.

Згідно із пунктом другим Розділу I Порядку здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих контроль за діяльністю арбітражних керуючих відповідно до цього Порядку здійснюють Мін'юст як державний орган з питань банкрутства та міжрегіональні управління Мін'юсту (далі – територіальні органи Мін'юсту) за дорученням Мін'юсту. Мін'юст та його територіальні органи є органами контролю [7].

Міністерство юстиції України, будучи головним органом державної влади стосовно банкрутства товариств з обмеженою відповідальністю, формує і реалізує політику держави, будучи певним інструментом впливу на процедури банкрутства. Головним завданням міністерства є забезпечення ефективності процедур банкрутства з метою задоволення вимог кредиторів та відновлення платоспроможності товариств-боржників. Інструментами для цього виступають, зокрема, регулювання та роз'яснення. Повноваження Міністерства юстиції України умовно можна поділити контрольні та організаційні, які відображені у статті третій Кодексу України з процедур банкрутства.

Держава Україна має регулювати правовідносини, що виникають під час здійснення процедур банкрутства товариств з обмеженою відповідальністю додержуючись загальних принципів господарювання, що відображені у статті 6 Господарського кодексу України, зокрема, забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою

усіх суб'єктів господарювання, обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави, захист національного товаровиробника, заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини [4].

Єдиним органом в Україні, уповноваженим розглядати справи про банкрутство, є господарський суд. Останній покликаний, з одного боку, забезпечити додержання вимог законності при задоволенні вимог кредиторів з урахуванням принципів пропорційності, черговості та справедливості. З іншого боку, суд повинен, з урахуванням спрямованості законодавства на збереження господарюючих суб'єктів, сприяти відновленню платоспроможності боржника [8].

Обґрунтованість вимог ініціюючого кредитора завжди є каменем спотикання у процедурах банкрутства. Зокрема, Верховний Суд у складі суддів палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду в постанові від 22 вересня 2021 р. у справі № 911/2043/20 зазначив, що процедура банкрутства щодо боржника переслідує публічний та приватний інтерес. Захист приватного інтересу, в свою чергу, полягає в максимальному задоволенні вимог кредиторів, відновленні платоспроможності боржника або його ліквідації та продажу його майна у ліквідаційній процедурі з метою погашення вимог кредиторів. Отже, однією з основних функцій господарського суду під час провадження у справі про банкрутство є дотримання балансу захисту публічного та приватного інтересів. З огляду на положення процесуального закону, у справах позовного провадження господарський суд, здійснюючи правосуддя, обмежений принципами диспозитивності та змагальності сторін, а у справах про банкрутство невід'ємною складовою провадження є судовий контроль [9].

Для правовідносин неспроможності характерною є висока конфліктогенність між учасниками провадження у справі про банкрутство, зумовлена бажанням кожного суб'єкта (як боржника, так і кожного з кредиторів) макси-

мально захистити свої інтереси. Це зумовлює необхідність залучення до відносин неспроможності незалежного арбітра, який би не лише контролював дії учасників справи про банкрутство, але і сам виступав активним учасником процесу, суб'єктом контролю за діяльністю всіх учасників справи та, у разі необхідності, навіть суб'єктом доказування. Здебільшого справи про банкрутство відрізняються широким колом учасників (кредиторів), складністю питань, що вирішуються господарським судом, необхідністю дослідження багатьох документів, що, звісно, потребує певного часу для повноти встановлення обставин справи [10].

Частиною першою статті 20 Господарського процесуального кодексу України визначено, що господарські суди розглядають справи у справах, що виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності (крім справ, передбачених частиною другою цієї статті), та інші справи у визначених законом випадках, зокрема, справи про банкрутство та справи у справах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство, у тому числі справи у справах про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника, за винятком спорів про визначення та сплату (стягнення) грошових зобов'язань (податкового боргу), визначених відповідно до Податкового кодексу України, а також спорів про визнання недійсними правочинів за позовом контролюючого органу на виконання його повноважень, визначених Податковим кодексом України; справи за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство [11].

Варто відзначити, що законодавець досі не вніс змін до положень частини шостої статті 12 Господарського процесуального кодексу України щодо посилання на Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який втратив чинність.

Тому пропоную названу вище норму викласти у новій редакції, замінивши фразу «з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про відновлення пла-

тоспроможності боржника або визнання його банкрутом» на «з урахуванням особливостей, встановлених Кодексом України з процедур банкрутства».

Повноваження господарського суду у процедурах банкрутства товариств з обмеженою відповідальністю значно ширші ніж у позовному провадженні, адже суд, здійснюючи правосуддя, є керівним органом державної влади протягом усієї тривалості проваджень у справах про банкрутство.

І. Бутирська вважає, що у справах про банкрутство роль господарського суду значно відрізняється від його ролі у позовному провадженні, оскільки тут суд наділений широким колом повноважень, які він управі реалізовувати незалежно від процесуальної активності сторін. Господарський суд у справі про банкрутство, діючи на підставі Закону про банкрутство, здійснює, крім загальних, спеціальні функції. До останніх слід віднести контрольну та організаційну. Зміст цих функцій полягає у контролі за діями учасників у справі про банкрутство та реалізації організаційних повноважень, які здійснюють суттєвий вплив на хід справи про банкрутство [12].

О. Щербанюк наголошує та тому, що завдання суду – співставити вимоги держави та суспільства з інтересами конкретної юридичної або фізичної особи, знайти компроміс, не допускаючи ситуації, коли вимоги публічного інтересу повністю придушують приватний інтерес, і навпаки – коли публічні інтереси зовсім не враховуються судом [13].

У банкрутстві товариств з обмеженою відповідальністю приватний інтерес проявляється у відновленні платоспроможності товариства-боржника через судові та позасудові процедури, максимального задоволення вимог кредиторів – приватних осіб, реалізації активів банкрута за найвищою ціною з метою погашення визнаних судом грошових вимог кредиторів. При цьому, здійснення відповідних дій має здійснюватися у найкоротші строки за допомогою державного органу з питань банкрутства та господарського суду з використанням організаційних та контрольних функцій.

Варто відзначити, що саме на господарський суд покладено обов'язок призначати або відстороняти арбітражних керуючих у справі

про банкрутство товариств з обмеженою відповідальністю згідно приписів статті 28 Кодексу України з процедур банкрутства. Міністерство юстиції України, у свою чергу, встановлює вимоги для отримання арбітражними керуючими свідоцтва про право на здійснення діяльності, підвищення кваліфікації у встановлені строки, притягує до відповідальності за вчинення дисциплінарних проступків, тощо.

Окремо слід звернути увагу на інститути солідарної та субсидіарної відповідальності третіх осіб за зобов'язаннями товариства з обмеженою відповідальністю – боржника, які покликані захистити приватний та публічний інтереси кредиторів.

Відповідно до частини шостої статті 34 Кодексу України з процедур банкрутства боржник зобов'язаний у місячний строк звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі у разі, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами (загроза неплатоспроможності), та в інших випадках, передбачених цим Кодексом. Якщо органи управління боржника допустили порушення цих вимог, вони несуть солідарну відповідальність за незадоволення вимог кредиторів. Питання порушення органами управління боржника зазначених вимог підлягає розгляду господарським судом під час здійснення провадження у справі. У разі виявлення такого порушення про це зазначається в ухвалі господарського суду, що є підставою для подальшого звернення кредиторів своїх вимог до зазначених осіб. Згідно із положеннями частини другої статті 61 Кодексу України з процедур банкрутства під час здійснення своїх повноважень ліквідатор, кредитор має право заявити вимоги до третіх осіб, які відповідно до законодавства несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника у зв'язку з доведенням його до банкрутства. Розмір зазначених вимог визначається з різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою. У разі банкрутства боржника з вини його засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі з вини керівника боржника, які мають право давати обов'язкові для боржника вказівки чи мають змогу іншим

чином визначати його дії, на засновників (учасників, акціонерів) боржника – юридичної особи або інших осіб у разі недостатності майна боржника може бути покладена субсидіарна відповідальність за його зобов'язаннями. Стягнені суми включаються до складу ліквідаційної маси і можуть бути використані лише для задоволення вимог кредиторів у порядку черговості, встановленому цим Кодексом [4].

Отже, саме господарський суд відіграє ключову роль у встановленні винних третіх осіб, які не звернулися у місячний строк із заявою про відкриття провадження у справі у разі загрози неплатоспроможності товариства з обмеженою відповідальністю або ж довели такий суб'єкт господарювання до банкрутства. У такому випадку суд покладає на таких осіб солідарну або субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника та стягує з них кошти на користь кредиторів – суб'єктів публічного та приватного права.

Дані новели у Кодексі України з процедур банкрутства порівняно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який втратив чинність, є надзвичайно ефективним інструментом забезпечення приватного та публічного інтересів кредиторів під час провадження у справі про банкрутство товариств з обмеженою відповідальністю.

Так, відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» товариство несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним йому майном [14].

Отже, учасники товариства з обмеженою відповідальністю згідно зазначеної норми не несуть відповідальності за зобов'язаннями такого товариства за умови повного внесення своїх вкладів.

Натомість положення частини шостої статті 34, частини другої статті 61 Кодексу України з процедур банкрутства дозволяють забезпечити погашення вимог кредиторів боржника за рахунок стягнення коштів з винних осіб такого товариства.

Публічний інтерес у банкрутстві товариств з обмеженою відповідальністю, як вже було зазначено вище, полягає у досягненні стабільності в економічній, соціальній, політичній сферах, тощо.

Серед іншого варто відзначити, що роль Міністерства юстиції України та господарських судів полягає у запобіганні та виявленні ознак доведення товариств з обмеженою відповідальністю до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства, фіктивного банкрутства.

Так, згідно із положеннями частини третьої статті 44 Кодексу України з процедур банкрутства розпорядник майна зобов'язаний, зокрема, проводити аналіз фінансово-господарського стану, інвестиційної та іншої діяльності боржника та становища на ринках боржника, встановлювати за результатами його проведення наявність або відсутність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, вчинення незаконних дій у разі банкрутства; повідомляти правоохоронні органи у разі виявлення ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, вчинення незаконних дій з майном боржника [4].

Відзначаю, що на практиці керівники товариств з обмеженою відповідальністю дуже часто не виконують приписи частини сьомої статті 44, частини другої статті 59 Кодексу України з процедур банкрутства щодо передачі арбітражному керуючому бухгалтерської та іншої документації боржника (банкрута) задля проведення аналізу фінансового стану такого товариства. Натомість звернення арбітражного керуючого (розпорядника майна, ліквідатора) до уповноважених органів державної влади з метою отримання такої інформації не забезпечує ефективності проведення такого аналізу.

Тому пропоную внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України задля введення відповідальності посадових осіб товариств з обмеженою відповідальністю у зв'язку із невиконанням приписів частини сьомої статті 44, частини другої статті 59 Кодексу України з процедур банкрутства.

Наразі частиною другою статті 59 Кодексу України з процедур банкрутства передбачено лише відшкодування збитків, завданих таким ухиленням.

Висновки. Публічний та приватний інтерес у процедурах банкрутства товариств з обме-

женою відповідальністю тісно переплітаються між собою, проте не завжди співпадають один з одним. Публічність інтересу визначається усією сукупністю приватних інтересів. Вплив держави на банкрутство суб'єктів господарювання здійснюється через прийняття нормативно-правових актів та через участь державних органів у судових та позасудових процедурах. Метою такого впливу є підтримання стабільності у економічній, політичній, соціальній сферах життя суспільства, захист прав та інтересів суб'єктів господарювання через, зокрема, запобігання фіктивного банкрутства, незаконного доведення до банкрутства, погашення грошових вимог суб'єктів публічного права – кредиторів товариств з обмеженою відповідальністю. Приватний інтерес у банкрутстві полягає у відновленні платоспроможності суб'єктів господарювання або реалізації майна банкрута за найвищою ціною у найкоротші строки з метою задоволення вимог кредиторів – приватних осіб. Державний орган з питань банкрутства – Міністерство юстиції України є учасником у справах про банкрутство товариств з обмеженою відповідальністю. Міністерство юстиції України – головний орган державної влади, який покликаний забезпечити формування та реалізацію державної політики з питань банкрутства товариств з обмеженою відповідальністю. Функції даного органу відображені у статті 3 Кодексу України з процедур банкрутства. Господарський суд є єдиним органом в Україні, який уповноважений розглядати справи про банкрутство суб'єктів господарювання, здійснюючи правосуддя. Зазначені органи мають вплив на судові та позасудові процедури банкрутства через реалізацію контролюючих та організаційних функцій. Проведення аналізу фінансово-господарського стану товариств з обмеженою відповідальністю щодо наявності ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства є однією із ключових контролюючих функцій, покладеною на арбітражного керуючого. Господарський суд покликаний урівноважити публічний та приватний інтереси, тим самим забезпечити умови відновлення платоспроможності товариств з обмеженою відповідальністю та

задоволення вимог кредиторів – суб'єктів приватного та публічного права. Особлива роль відводиться механізму покладення господарським судом санкцій на третіх осіб за доведення до банкрутства товариств, не звернення товариства з обмеженою відповідальністю із заявою про відкриття провадження у справі, не передачі колишнім керівництвом боржника бухгалтерської та іншої документації арбі-

тражному керуючому. Серед іншого, необхідно внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України задля введення відповідальності посадових осіб товариств з обмеженою відповідальністю у зв'язку із невиконанням приписів частини сьомої статті 44, частини другої статті 59 Кодексу України з процедур банкрутства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Деякі аспекти удосконалення законодавства про банкрутство. *Міністерство юстиції України* : веб-сайт. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_33286 (дата звернення: 29.08.2024).
2. Латинін О. А. Деякі питання банкрутства комунальних підприємств. *Санація та банкрутство*. 2005. № 3. С. 126–128.
3. Бутирська І. А. Учасники провадження у справі про банкрутство : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2017. 204 с.
4. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 29.08.2024).
5. Функції господарського суду та державного органу у процедурі банкрутства]. *Судова влада України* : вебсайт. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1536159/> (дата звернення: 29.08.2024).
6. Положення про Міністерство юстиції України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.08.2024).
7. Порядок здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 06 грудня 2019 року № 3928/5, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 12 грудня 2019 року за № 1228/34199. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1228-19#Text> (дата звернення: 29.08.2024).
8. Бутирська І. А. Учасники провадження у справі про банкрутство : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2017. 204 с.
9. Бондарчук О. Регулятор балансу інтересів, або про роль суду у банкрутстві. *Юридична газета online* : вебсайт. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/regulyator-balansu-interesiv-abo-pro-rol-sudu-u-bankrutstvi.html> (дата звернення: 29.08.2024).
10. Балух В. Судова реформа – практичне застосування новел у господарському судочинстві. *Право України*. 2011. № 6. С. 43–49.
11. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06 листопада 1991 року № 1798-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
12. Бутирська І. А. Правовий статус учасників справи про банкрутство : монографія. Чернівці : *Технодрук*, 2017. 184 с.
13. Щербанюк О. В. Роль органів правосуддя в забезпеченні балансу приватних та публічних інтересів. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Серія «Правознавство»*. 2013. Вип. 714. С. 65–69.
14. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n11> (дата звернення: 29.08.2024).